

τοῦ Πληρωμένου Ἀχιλλέως ἐκβάλλοντος ἐκ τῆς πτέρνης του τὸ βέλος, καὶ τοῦ συμπλέγματος Ἀθλητοῦ παλαιόντος πρὸς πάνθηρα. Ἐσπούδασε δὲ ὁ Βιτσάρης ἐν Μονάχῳ ὡς ὑπότροφος τῆς Κυβερνήσεως (Βασιλ. Διάτ. 4 Φεβρ. 1865), λαμβάνων μόνον τὸ εὐτελέστατον ποσὸν τῶν 120 δραχ. κατὰ μῆνα. Παρέμεινε δὲ καὶ πέραν τοῦ χρόνου τῆς ὑποτροφίας του, δαπανῶν ἐκ δανείου, ὅπερ συνωμολόγησεν ἡ οἰκογένειά του. Ἐν τῷ ῥηθέντι πιστοποιητικῷ τοῦ Κάουλθαχ, ἐκδοθέντι ἐν Μονάχῳ τῇ 19 Αὐγούστου ν. ἔ. 1869, ἀναγράφονται καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὁ Βιτσάρης ἀπέδειξε διὰ τῶν ἔργων τούτων (τῶν μνημονευθέντων) ἐξαιρετὸν δεξιότητα καὶ ἱκανότητα περὶ τὴν τέχνην του, (bewies durch diese Bildwerke eine ausserordliche Befähigung), ὥστε ἀνήκει εἰς τοὺς ἐξόχους (hervorragendsten) μαθητάς τῆς Ἀκαδημίας, καὶ εἶνε εἰς μέγαν βαθμὸν ἄξιος νὰ συστηθῇ εἰς τὴν Κυβέρνησίν του. Εὐχῆς ἔργον,» ἐξακολουθεῖ γράφων, «ἤθελεν εἶσθαι ἂν ἐλάμβανε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἱκανὴν τινα βοήθειαν ἵνα δυνθῇ νὰ διατηρηθῇ ἐτι ἐκπαιδευόμενος ἐν τῇ τέχνῃ του, ἵνα δυνθῶσιν αἱ Ἀθῆναι, ἡ μήτηρ τῆς τέχνης, νὰ ὑποδείξωσι καὶ ἐν τῇ σημερινῇ ἐποχῇ, ὡς ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἐξαιρετοὺς τεχνίτας». Δὲν εἶνε ἴσως ἀνάγκη νὰ γράψωμεν ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι ἀναγγελλθέντες εἰς τὴν Κυβέρνησιν δὲν εὗρον ἤχῳ.

ὑπὸ τὸν αὐτὸν τόνον γράφει πιστοποιητικὸν ὁ αὐτὸς Διευθυντής, εἰς τῶν διασημότερων καλλιτεχνῶν τῆς Γερμανίας, ὑπογεγραμμένον καὶ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς γλυπτικῆς Μ. Βιδμαν καὶ τοῦ γραμματέως Μ. Καριέρ, ὅτε ὁ Βιτσάρης ἔλαβε τῷ 1870 τὸ α' βραβεῖον ἐν διαγωνισμῷ προταθέντι ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, θεμα ἔχοντι, τὸν Ὀδυσσεά ἀναγνωρίζομενον ὑπὸ τῆς Εὐρυκλείας, ὑπερτερήσας τοὺς συμμαθητάς του, πάντας ἄλλοδαπούς.

Πλὴν τῶν μνημονευθέντων ὁ Βιτσάρης κατέλιπε καὶ ἄλλα ἔργα ἄξια πολλοῦ λόγου. Τοιαῦτα δὲ σημειοῦμεν τὸ Σύμπλεγμα παλαιστοῦ σώζοντος κόρην ἐκ πάνθηρος, ὅπερ ἠγόρασεν ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα, τὸ ἐν φυσικῷ μεγέθει ἀνάγλυφον ἡ ἡμίγλυφον μᾶλλον τοῦ ἱατροῦ Βούρου ἐν τῷ νεκροταφείῳ Ἀθηνῶν. Ἐπίσης δ' ἐν τῷ νεκροταφείῳ τούτῳ διακρίνονται ἄλλα ἔργα αὐτοῦ ὡς τὸ τῆς Σοφίας Χέλμη ἐν ἀνάγλυφῳ, τὸ τῆς οἰκογενείας Σιμπούλου, τὸ τοῦ Παυλοπούλου εὐεργέτου τοῦ Πανεπιστημίου, ἔνθα κατ' ἴδιον ὁλως τρόπον ἐν ἀνάγλυφῳ ἀγάλματι φυσικοῦ μεγέθους παρέστηκε τὴν Δικαιοσύνην. Ἐγλύψε δὲ προτομὰς ἐπὶ μαρμάρου πλὴν τῶν μνημονευθεισῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλας πολλὰς, ὧν μνημονεύομεν τῆς τοῦ Σαρόγλου, τοῦ Ἰωσήφ Μινδλερ εὐρισκομένης ἐν τῷ στενογραφικῷ γραφείῳ τῆς Βουλῆς, τοῦ Λεων. Νάνου μοιράρχου, Σουγδουρῆ, Κομνηνοῦ, Α. Σιμπούλου, Καστρωμένου, Βαλαωρίτου, Ὀριγῶνι μετὰ τῆς γυναικὸς του ἐν ἀνάγλυφῳ, Βαλσαμάκη, Μαύρου, Γ. Τερζάκη ἐν Ναυπλίῳ, Ἰω. Πάγκα, τῆς ἀποθανούσης γυναικὸς τοῦ Γκοσράου, Βουρνάζου, τοῦ ἱερέως Βίμπου. Κατέλιπε δὲ καὶ ἄλλα ἐπὶ γύψου ἔργα ἀνάγλυφα, καὶ ὀλόγλυφα. Ἐκ τῶν ἀνάγλυφων του

ἐν παριστᾷ εἰς φυσικὸν μέγεθος τὴν Ἐλεημοσύνην. Ἔργον τοῦ Βιτσάρη εἶνε καὶ ἡ καλλιτεχνικωτάτη μαρμάρινος ἐστία ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἰωάν. Μούση ἐν Κηφισίᾳ, ἔχουσα ἀνάγλυφον ζωοφόρον ἐκ συμβολικῶν παραστάσεων πρὸς τὰ κάτω. Ἄνω δὲ ἐκατέρωθεν δύο Καρυάτιδες ἐχούσας παρὰ τοὺς πόδας συμβολικὰς παραστάσεις τῆς Ζωγραφικῆς καὶ τῆς Γλυπτικῆς.

Ἦτο δὲ ὁ Βιτσάρης καὶ καλὸς σχεδιαστής. Εἶνε δὲ ἡ γνώσις τῶν στοιχείων τῆς ζωγραφικῆς ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν γλυπτικὴν. Ὁ μὴ γνωρίζων νὰ σχεδιάζῃ ἐπὶ χάρτου γλύπτῃ, οὐδὲν δύναται νὰ πλάσῃ ἀσφαλές.

Δυστυχῶς ὁ καλλιτέχνης οὗτος ὅταν εἶδε τὸ ἐργαστήριόν του λαμβάνον διὰ παραγγελιῶν πλειοτέραν ζωὴν, ὅταν ἐγένετο γνωστὴ ἡ ἀξία του, ὑπέκυψεν ἔνεκα τῆς φιλασθένου κράσεώς του εἰς τὸ μοιραῖον τέλος. Ἀπέθανε δὲ χωρὶς νὰ πληρωθῇ εἰς τῶν πόθων του, νὰ ἴδῃ ἰδρυόμενον ἐν δημοσίᾳ πλατεῖᾳ τῶν Ἀθηνῶν ἴδιον αὐτοῦ ἔργον «ὅπως μὴ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων» ὡς ἔλεγεν «ὑπολαμβάνωσιν οἱ ξένοι καλλιτέχναι, οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὰς Ἀθήνας, ὅτι ἡ γλυπτικὴ ἐν Ἑλλάδι εὐρίσκεται ἐτι εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς ἀνέλιξιν».

Περατοῦντες τὸ ἀτελὲς τοῦτο σκιαγράφημα τοῦ βίου τοῦ γλύπτου τούτου παρατηροῦμεν, ὅτι πᾶσα ἡ ἐργασία αὐτοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς σημεῖον χρονικὸν νέου βήματος προσόδου τῆς παρ' ἡμῖν γλυπτικῆς, ἥτις μέχρις αὐτοῦ ἔμεινε στάσιμος καὶ ἀναλολώτος. Ὁ τύπος τῶν ἔργων του, ὅσον ὀλίγα καὶ ἂν εἶνε, ἐπέδρασεν ἐπὶ τῶν εὐαριθμῶν ὁμοτέχνων του, καὶ μετέδωκε νέαν ζωὴν εἰς ὅσους ἠδύναντο νὰ τὸν ἐννοήσωσι, καὶ ἐξηνάγκασέ τινας νὰ ἐξέλθωσι τοῦ τετριμμένου τύπου, ὃν τέως ἠκολούθουν, προεβίβαν δὲ ἱκανῶς τὸ καλλιτεχνικὸν ἔδαφος διὰ τοὺς νέους καλλιτέχνας τῆς πραγματικῆς σχολῆς.

Ἰανουάριος 1893.

Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

Τὸ Κάϊρον

Ἐξ ἐντυπώσεων Ἀμερικανίδος

Εὐρὺ εἶνε τὸ Μουσεῖον· χρειάζονται ἡμέραι διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ κανεὶς ὅλους τοὺς θησαυροὺς του. Μεταξὺ τῶν ἀρίστων εἶνε δύο χρωματισμένα ἀγάλματα εἰς φυσικὸν μέγεθος, παριστῶντα βασιλόπαιδα καὶ τὴν σύζυγόν του· ταῦτα ἀνεκαλύφθησαν τῷ 1870 ἐν τινὶ τύμβῳ παρὰ τὸ Μεῦδούμ. Οἱ βραχοκρυστάλλινοι ὀφθαλμοὶ των τόσοι λαμπροὶ εἶνε, ὥστε οἱ Ἀραβες οἱ ἐργαζόμενοι ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ἐφυγον ἐντρομοί, ὅταν ἐφθασαν εἰς τὸν ἀπὸ αἰώνων κρυπτόν θάλαμον. Εἶπον ὅτι δύο τέρατα ἐκάθηντο ἐκεῖ, ἔτοιμα νὰ ὀρμήσωσι καὶ καταφάγωσι πάντα εἰσιόντα. Μεγίστης δημοτικότητος ἀξιοῦται ὁ γνωστός ξύλινος ἄνθρωπος, οὗ ἡ ζωντανὴ ἐκφρασις τοῦ προσώπου προκαλεῖ μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη παντός ἐπισκέπτου.

Τέλος· ἴδε σελ. 181

Τὸ ἄγαλμα τοῦτο οὐδαμῶς ὁμοιάζει με τὰ αἰγυπτιακὰ εἰδῶλα τῆς κατὰ συνθήκην μορφῆς, μετ' ὀφθαλμῶν ἀφυσικῶς τεθειμένων. Ὡς πρὸς τὴν κεφαλὴν, δυνατόν νὰ ὁμοιάξῃ με σημερινὸν ἔμπορον τοῦ Βερολίνου, ἢ δυνατόν νὰ εἴναι ἐπιτυχὴς πρόεδρος τραπέζης ἀμερικανικῆς μετὰ σειρὰν συμποσίων. Καὶ ὅμως τοῦτο καὶ τὸ θαυμάσιον ἄγαλμα τοῦ Χάρφα εἶνε αἱ ἀρχαιόταται γλυπτὰ μορφὰ ἐν τῷ κόσμῳ.

Θὰ ἐπεθύμουν νὰ περιγράψω τινὰς τῶν ἄλλων θησαυρῶν τῆς πολυτίμου ταύτης καὶ ἀπαρμιλλοῦ συλλογῆς, ἀλλ' ὁ χώρος ἐλλείπει. Καὶ τὸ παραδοξότερον, ὅσον ἀφορᾷ τὰς περιγραφὰς εἶνε ὅτι, ἐκεῖνοι οἵτινες εἶδον ἰδίους ὀφθαλμοῖς τὸ ἄγαλμα, φέρ' εἰπεῖν, ἢ τὸ τοπίον, ἢ πᾶν τὸ περιγραφόμενον, ἐκεῖνοι καὶ ἐπιθυμοῦσιν ἐνίοτε ν' ἀναγνώσῃ περιγραφὴν τοῦτου, καίτοι οἱ λόγοι παρέλκουσι τότε πρὸς παράστασιν τῆς ἀληθοῦς εἰκόνης τοῦ πράγματος, ἐνῷ ὅσοι ποτὲ δὲν εἶδον τὸ ἄγαλμα, τουτέστιν ἡ ἄπειρος πλειονότης, οὐδὲν κατὰ γενικὸν κανόνα εὐρίσκουσιν ἐνδιαφέρον εἰς πᾶσαν περιγραφὴν αὐτοῦ, βραχεῖαν ἢ μακράν, καὶ μᾶλλον ἀνιστὰν θεωροῦσι ταύτην.

Τὸ μόνον σφάλμα τοῦ Μουσείου εἶνε τανὺν ἡ ἐλλείψις καταλόγου. Ἄλλ' οἱ κατάλογοι εἶνε μυστηριώδεις ἀντικείμενον, καταληπτὸν μόνον εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς.

Μιᾶ τῶν ἡμερῶν, ὅτε διήγον τὰς ὥρας τοῦ καύσωνος εἰς τοὺς σκιερὰς θαλάμους τοῦ Μουσείου, περικυκλωμένη ὑπὸ καθιστῶν ἐκ γρανίτου μορφῶν με τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν γονάτων (τῶν πλέον κρῶν συντρόφων τοὺς ὁποίους γνωρίζω), ἤκουσα θόρυβον καὶ γέλωτας. Τοιοῦτοι κρότοι εἶνε ἀσυνήθεις εἰς τοὺς ἡχηροὺς τοῦτους θαλάμους, ὅπου ἀσυνειδήτως ἕκαστος ὑποψιθυρίζει, τὸ μὲν ἐνεκα τῆς ἡχοῦς, τὸ δέ, ὑποθέτω, χάριν τῶν μυστηριωδῶν ἐκείνων θηκῶν με τὰς μορμίας, τὰς κειμένας παρὰ τὴν ἄκραν καὶ βλεπούσας τὸσον ἄλλοκότως με τοὺς ἐγκαρσίους ὀφθαλμούς. Ἐκεῖ εἰσῆλθον δέκα ἢ δώδεκα τοῦ Καίρου χανούμισσαι, ἀκολουθούμεναι ὑπὸ εὐνούχων καὶ ἡγουμένης ὁδηγοῦ. Οἱ εὐνούχοι τοῦ Καίρου εἶνε αἰθίοπες· τοὺς διακρίνει δέ τις πάντοτε ἐκ τῆς ἄκρας ἐπιμελείας μεθ' ἧς ἐνδύνονται. Φοροῦσι χλαμύδας καὶ χιτῶνα ἐκ πλατείας μελανῆς ὀθόνης, καὶ περικοσμοῦνται με χρυσοῦς ἀλύσεις, κρίκους καὶ σφραγιδοδακτυλίους· μίαν ἀξίαν ἔχουσιν ὡς πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, ὅτι φαίνονται καθάριοι. Αἱ χανούμισσαι εἶχον ἐξέλθει πρὸς ψυχαγωγίαν· ἡ πυκνὴ μαύρη μεταξωτὴ καλύπτρα, τὴν ὁποίαν ὅλαι αἱ Αἰγύπτιοι τῆς ἀνωτέρας τάξεως φέρουσιν ὅταν ἐξέρχονται τῆς οἰκίας, εἶχε ῥιφθῇ κατὰ μέρος· οἱ λευκοὶ τοῦ προσώπου πέπλοι εἶχον συσταλῇ τὸσον, ὥστε ἐκρέμαντο κάτω τοῦ λαιμοῦ. Ἦτο τὸ χαρέμιον τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ· τὰ ὀχήματά των ἐπερίμεναν κάτω. Ὁ μετριοφρονέστατος τῶν ἀνδρῶν, εἰς ἱεραπόστολος, παραδείγματος χάριν, ἢ εἰς ἐντομολόγος, θὰ τὰς ἔτρεπε, πιστεύω, εἰς φυγὴν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐποχὴ τῆς συρροῆς τῶν περιηγητῶν εἶχε παρέλθει, καὶ ἐπειδὴ ἦτο ὥρα τοῦ ἀρίστου διὰ τοὺς Εὐρωπαίους, οὐδεὶς ἄλλος ἐφαίνετο εἰμὴ ἐγώ, καὶ αἱ γυναῖκες περιεβόμβουν περὶ τὰ ἄγαλματα, ὅπως ἤθελον, ἰστάμεναι ἐνίοτε διὰ ν' ἀκούσωσιν ὀλίγας λέξεις ἐκ τῶν ἐξη-

γήσεων, τὰς ὁποίας ἡ ὁδηγὸς μάτην προσεπάθει νὰ δώσῃ πρὸ ἐκάστου σπουδαίου ἀγάλματος. Ἐξαιρουμένης μιᾶς, ὅλαι αὗται αἱ αἰγύπτια ἦσαν εἰς ἄκρον εὐσαρκοί, με παχείας χεῖρας καὶ με στρογγύλους λαιμούς. Ἦσαν ὅλαι κατάλευκοι ἄνευ ἀποχρώσεως ῥόδου· οἱ ὀφθαλμοὶ των ἦσαν ὠραῖοι, μεγάλοι, βαθεῖς, λάμποντες. Ἐφαίνοντο ἀδέξια εἰς τὸ βάδισμα, ἀλλὰ τοῦτο δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰ στενὰ γαλλικὰ ὑποδημάτια με ὑψηλὰς πτέρνας, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον καθιερῆν τοὺς μικροὺς ἀλλὰ παχείας πόδας των. Ἦ μόνη ἐξαιρέσις τοῦ κανόνος τῆς εὐτραφοῦς ὠραιότητος ἦτο μία λυγρὴ, σχεδὸν ἰσχνὴ κόρη, ἣτις ἀλλαχοῦ θὰ ἦτο ὑπερδεκαεπταετής· ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ἦτο κατὰ τρία ἔτη νεώτερα. Τὸ ὠχρόν, μελαχρινόν, ἀνήσυχον πρόσωπόν της, με τοὺς ὠραίους ἐταστικούς ὀφθαλμούς, ἤρχετο πολὺ συχνὰ ἐγγὺς τοῦ ἰδιοῦ μου, ἐνῷ ἀμφοτέραι ἐκυττάζαμεν τὰ χρυσὰ βραχιόλια, τὰ ἐνώτια καὶ τὰ περιδέραια τῆς βασιλίσσης Ἀχοτπού, τῆς ἀπὸ τρισχιλίων καὶ πεντακοσίων ἐτῶν ἐν ματαιότητι ἀδελφῆς μας. Προσέβλεπα μᾶλλον αὐτὴν ἢ τὰ κοσμήματα, καὶ ἐκεῖνη ἤρχισε νὰ με ἀντιβλέπῃ. Τί θὰ ἐδίδα ἂν ἦτο δυνατόν νὰ ὁμιλήσω με αὐτὴν εἰς τὴν γλῶσσάν της! Μετ' οὐ πολὺ ὅλαι συνηθροίσθησαν εἰς τὸν καλούμενον χειμερινὸν κήπον, ἀνώγειον δῶμα, ὅπου φύεται χλόη ὑπεράνω τοῦ δαπέδου εἰς πρασιάς καὶ γάστρας. Ἐχομίσθησαν σκίμποδες, καὶ αὗται ἐκάθισαν ἐν μέσῳ τῆς ἐναερίου ἐκείνης χλόης, ὅπως πίωσι τὸ σορμπέτι, ὅπερ προσέφερεν ὁ νεώτερος εὐνούχος με περιφροντὶ ἦθος. Ἐν τῷ μεταξῷ οἱ ἄλλοι εὐνούχοι εἶχον ἀπομακρυνθῇ ἀφῆσαντες εἰς τὸν νεώτερον τὴν φροντίδα νὰ τὰς ὑπηρετήσῃ· ἀλλ' αἰφνης ἐπέστρεψαν ἐν σπουδῇ, καὶ ἐλθόντες πλησίον τῶν χανουμισσῶν, περιέβλεπον αὐτὰς τοὺς πέπλους ἀσφαλῶς, καθ' ὃν τρόπον ἡ τροφὸς ἐνδύει τὰ παιδία, καὶ μετ' ἴσης ἐξουσίας καὶ κύρους. Παρατήρησα ὅτι τὰ ὠραιότερα τῶν προσώπων δὲν ἐδείξαν μεγάλην σπουδὴν ὅπως καλυφθῶσιν· ἀλλ' οὐχ ἦττον δὲν ἀντέστησαν· ἐγέλασαν μόνον.

Τολμῶ νὰ εἶπω ὅτι ἐγέλασαν ἔτι περισσότερον (ὑπὸ τοὺς πέπλους), ὅταν ἐγνώσθη τὸ αἷτιον ὅλης αὐτῆς τῆς σπουδῆς, ἀνεβλόν βραδέως τὴν κλίμακα. Ἦτο ἀνθρωπίσκος περίπου ἐβδομηκοντούτης, εἰς τῶν συμπατριωτῶν μου, φορῶν λινὰ καὶ ὑψηλὸν πῖλον ἐφθαρμένον ἐκ τῶν ταξειδίων· ἡ κεφαλὴ του με τὴν λευκὴν κόμην ἐκυπτεν ἐπὶ τὸ βιβλιάριον, ὅπερ ἐκράτει ἀνὰ χεῖρας, καὶ ἔφερε κυανὰ δίσπτρα. Δὲν πιστεύω νὰ ἔβλεπε τίποτε ἄλλο εἰμὴ κυανὰς ἀρχαιότητας, ἐκ λίθου βεβαίως κατεσκευασμένας.

Ἐὰν τὰ πρόσωπα τῶν γυναικῶν τῆς ἀνωτέρας τάξεως εἶνε πυκνῶς κεκαλυμμένα με πέπλους, ἔχει τις τοῦλάχιστον τὴν εὐκαιρίαν ὅπως θαυμάσῃ τὴν χάριν καὶ τὴν ῥώμην τῶν γυναικῶν τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Εἶνε ὅλαι καλλιμόρφοι καὶ ἔχουσι μικροὺς ἐλαφροὺς πόδας· ἀλλὰ καὶ αἱ πτωχότεραι φορτῶνται με δακτυλίδια, με περιδέραια καὶ ἐνώτια ἐκ ψευδαργύρου, κατὰ μίμησιν τῶν πλουσιωτέρων.

Ἐπειδὴ πᾶς ὁ ἐρχόμενος εἰς Κάϊρον ἀναπλέει τὸν Νεῖλον, σπανίως διδεται εὐκρινὴς ἰδέα περὶ τοῦ

ΟΧΘΗ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

ποταμοῦ οἷος φαίνεται κατὰ τὸν ῥοῦν τοῦ πέραν τῆς πόλεως τοῦ Χεδίβη. Ἡ ἀπλὴ αὕτη θέα αὐτοῦ ἐπισκιάζεται ὑπὸ ἀναμνήσεων τῶν μεγάλων παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ναῶν, οἵτινες τόσον βαθεῖαν ἀφίνουσιν ἐντύπωσιν. Ἴσως ἡ ποταμοπλοία ὑπῆρξε παραπολὺ συνεχῆς, καὶ κατήντησε φορτικῇ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ θῦμα, ὑπερεῖδον τὴν κεφαλὴν μὲ τὰς χεῖρας, γίνεται ἀκουσία ἡχὼ τῆς ἀληθεστάτης ἐπιφωνήσεως τοῦ Δόβλυ Οὐάρνερ· «Δὲν ὑπάρχει τίποτε κοπιωδέστερον εἰς τὸν κόσμον παρὰ ἡ θέσις τῶν λιθίνων θεῶν, ἱσταμένων ἀενάως διὰ νὰ δέχωνται τὰ ἀναθήματα τῶν θνητῶν!» Τοιαύτῃ ἦτο καὶ ἡ διανοητικὴ θέσις κυρίας τινὸς ἥτις, κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα, πλέουσα ἐπὶ τοῦ Νείλου, ἤρχισεν αἰφνης νὰ ῥάπτῃ· «Ἐπέρασα ἐννέα μακρὰς ἡμέρας ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πλοιαρίου. Θεωμένη ἀπὸ πρωίας μέχρις ἐσπέρας. Δὲν δύναται τις νὰ βλέπῃ ἓνα ποταμὸν αἰωνίως, ὥς εἶνε καὶ ὁ Νεῖλος. Δότε μου τὴν δακτυλήθραν μου!»

Δὲν εἶνε τις ὑπόχρεως ν' ἀπομακρυνθῇ τοῦ Καίρου ὅπως ἴδῃ παραδείγματα τῶν μικροτέρων τοῦ μεγάλου ποταμοῦ ἀπόψεων, ὅποιαί αἱ ἀρδευτικαὶ μηχαναὶ μετὰ τοῦ προσωπικοῦ των, ἡ κατάρδευσις τῶν φοινίκων, οἱ τεχνητοὶ ὄρμοι, καὶ πάντοτε καὶ ἀενάως αἱ γυναῖκες αἱ κατερχόμεναι τὴν ὄχθην ὅπως ὑδρευθῶσιν ἀπὸ τοῦ νάματος. Αἱ συνοδαὶ αὗται τῶν γυναικῶν εἶνε αἱ χαρακτηριστικώτεραι «σκηναὶ τοῦ Νείλου μετὰ προσώπων» τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Δὲν εἶμαι βεβαία ἂν μία τῶν λαγῆνων των ἢ τὸ μικρότερον σταμνίον, ὅπερ δι' ἐξατμίσεως τηρεῖ δροσερώτατον τὸ ὕδωρ, δὲν ἐπαναφέρει τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν μνήμην πολλῶν ἐξ ἡμῶν ταχύτερον ἢ ἡ εἰκὼν αὐτῆς τῆς Κλεοπάτρας εἰς τὰ ὀπίσθεν τοῦ τείχους τοῦ Δενδράχ. Ἐάν τις διατρίψῃ ἐν Καίρῳ μετὰ τὸ πέραν τοῦ πολυμόχθου ταξιδίου, περιπλανᾶται παρὰ τὰς ὄχθας ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ὅπως θεωρήσῃ ἐκ νέου τὸ εὐρὺ μονότο-

νον ρεῦμα. Τοῦτο ἔρχεται ἀπὸ τοῦ τελευταίου ὑπολειπομένου ἀγνώστου ἐδάφους τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Περὶ αὐτὸ δὲ ἴστανται σήμερον πέντε ἢ ἐξ τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων, τὰ ὅποια ἔστησαν ἐνέδραν καὶ κυνηγεσίαν, καὶ τρέχουσιν ἐμπρὸς ἐπὶ τὸ θήραμα. Ὁ ἀρχαῖος ποταμὸς εἶχε μυστικόν, ἐν τῶν τριῶν μυστικῶν τοῦ κόσμου· ἀλλὰ καίτοι ὁ Βόρειος καὶ ὁ Νότιος Πόλος μένουσιν ἀκόμη ἀχαρτογράφητοι, ἡ ἐνιούσιος πλημμύρα τῶν ὑδάτων τοῦ Νείλου δὲν θὰ εἶνε πλέον ἀκατανόητος ἐπὶ πολὺ.

Δι' ὅσους ἔχουσιν ὀξυδερκὴ τὴν ὄρασιν, αἱ πυραμίδες εἶνε μέρος τοῦ Καίρου· τὰ φαῖα τρίγωνά των ἀναβαίνοντα εἰς τὸ στερέωμα εἶνε ὁρατὰ ἀπὸ τοσούτων μερῶν, ὥστε ταχέως γίνονται οἰκεία ὡς γειτονεῦον βουνόν. Ἐκτὸς τούτου ἐξωγραφήθησαν δι' ἡμᾶς τόσον συχνὰ εἰς εἰκόνας, σχέδια καὶ φωτογραφίας, ὥστε βλέπει τις τὸ πρῶτον αὐτὰς ὡς ἀγνωρίζων μᾶλλον ἢ ὡς ἐξαφνιζόμενος. «Αὗται εἶνε! Πόσον φυσικαί!» Καὶ ἡ μακρὰ αὕτη ἐξοικείωσις ἀπαλλάττει τινὰ τοῦ κόπου τοῦ νὰ παρατάσῃ φράσεις περὶ αὐτῶν.

Ἐν δύναται νὰ ῥηθῇ ἐν τούτοις· ὅταν εἴμεθα πράγματι ὑπ' αὐτάς, ὅταν δυνάμεθα νὰ τὰς ἐγγίσωμεν, ἡ ἀνετος ἡμῶν γνωριμία ἐκλείπει, καὶ καταλαμβάνομεν αἰφνης ὅτι οὐδέποτε τὰς ἐνόησαμεν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον. Τὰ ἀλλόκοτα γεωμετρικὰ τεῖχη ἐπιφέρουσι πνευματικὴν μεταβολήν· ἐλευθεροῦσιν ἡμᾶς πρὸς στιγμὴν ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν, καὶ ἀσυνειδήτως ἐμβλέπομεν ὀπίσω εἰς τὸ παρελθόν, εἰς ὃ ἀνήκουσι, καὶ εἰς τὸ μέλλον, οὐ μετέχουσι πολλῶν πλέον ἢ ἡμεῖς, τόσον ἀμνήμονες τῶν ἰδίων ἡμῶν σμικρῶν μεριμνῶν καὶ ἀσχολιῶν, καὶ αὐτῆς τῆς βραχείας ζωῆς μας. Ἴσως ἐπὶ ἐν μόνον φεύγον δευτερόλεπτον ἢ διανοητικὴ αὕτη χειραφότησις διαρκεῖ, ἀλλ' εἶνε δευτερόλεπτον ἄξιον νὰ τὸ δοκιμάσῃ τις!

Φθάνεις ὀχρούμενος εἰς τὰς πυραμίδας εἰς διάστημα μιᾶς ὥρας δι' ἀμμώδους ὁδοῦ. Αἱ ἀπηρ-

ΜΕΓΑΛΗ ΟΔΟΣ ΕΝ ΚΑΪΡΩ

χαιωμέναι διηγήσεις περί ἐνοχλήσεων μὲ τοὺς Βεδουίνους ἀνήκουσιν εἰς τὸ παρελθόν. Στρατιῶται καὶ ἀστυνομικοὶ κλητῆρες φυλάττουσι τὰς ἄμους ὡς φυλάττουσι καὶ τὰς ὁδοὺς τοῦ Καΐρου, καὶ ὁ πωλητὴς τῶν ψευδῶν ἀρχαιοτήτων δὲν εἶνε ἀπαιτητικώτερος ἢ ὅσον οἱ ἐπαίται ἐν τῇ πόλει. Αἱ τρεῖς αὗται πυραμίδες εἶνε ἐκεῖναι τὰς ὁποίας συλλογίζομεθα, πρὶν ἐπισκεφθῶμεν τὴν Αἴγυπτον. Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι· συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν μικρῶν καὶ τῶν κατηρειπωμένων, ἐβδομήκοντα ἠριθμήθησαν εἰς ἑκτασὶν εἰκοσιπέντε μυρίων ἀπὸ Καΐρου εἰς Μειδούμ, καὶ πυραμίδας δύναται τις νὰ ἴδῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Αἰγύπτου. Αἱ διηγήσεις περὶ τῶν περιηγητῶν, ὅσοι ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ κάτω ἐπεσεκέρθησαν τοὺς κολοσσαίους τάφους, εἶνε ἀναρίθμητοι. Δὲν εἰξεύρω διαπρὶ ἢ περὶ τοῦ Λεϊφίου φαίνεται εἰς ἐμὲ ἀστείαι. Ὁ εὐπαίδευτος οὗτος ἀνὴρ καὶ ἡ συνοδία του, ἀποσταλέντες εἰς Αἴγυπτον ὑπὸ Φρειδερίκου Γουλιέλμου τοῦ τῆς Πρωσίας βασιλέως τῷ 1842, ἐώρτασαν τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ μονάρχου τῶν ψάλλοντες ἐν χορῷ τὸν ἐθνικὸν ὕμνον τῆς Πρωσίας ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Χέοπος. Οἱ δὲ παριστάμενοι Βεδουῖνοι διηγήθησαν ἔξω ὅτι οἱ ξένοι «προσηυχθήσαν ὁμοῦ γενικὴν προσευχὴν μεγαλοφώνως».

Ἐν σχέσει πρὸς τὰς πυραμίδας οἱ μὲν Ἀγγλοὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ, ἀφωσιώθησαν πρωτίστως εἰς τὴν καταμέτρησιν αὐτῶν. Τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα τῶν Γάλλων, ὅπερ εἶνε πάντοτε τὸ περὶ τὴν ἑκφρασιν, ἐπενόησε περὶ αὐτῶν τὸ μόνον μέγα ἀπόφθεγμα. Ἀχρι τοῦδε, οἱ Ἀμερικανοὶ οὐδὲν ἔπραξαν ἐφ' ᾧ νὰ διακριθῶσι· ἀλλ' ὁ καιρὸς τῶν θᾶ ἔλθῃ ἴσως. Φαντάζομαι ὅτι ἴσως ὁ Ἑδίσων κάτι θὰ κάμῃ μὲ

αὐτάς. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ νεωτερισμὸς εἶνε κ' ἐκεῖ παρὼν, καὶ βλέπων τις ξενοδοχεῖον παρὰ τὴν βάσιν τῆς πυραμίδος τοῦ Χέοπος, δὲν εἰξεύρει ἂν πρέπη νὰ γελάσῃ ἢ νὰ κραυγᾷ ὅταν βλέπῃ lawn tennis ἐκεῖ καθ' ἡμέραν ἀγόμενα. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποφασίσουν νὰ ιδρύσωσιν ἀγγλικὸν τροχιόδρομον ἢ ἵπποσιδηρόδρομον ἀμερικανικὸν εἰς τὴν Σφίγγα, οἱ κραταῖοι οὗτοι ὄγκοι δὲν δύνανται νὰ σμικρυνθῶσι. Ὑπάρχει τι εἰς τὰς πυραμίδας τὸ μυκτηρίζον τὸν πολιτισμὸν ἐφ' ᾧ μεγαλυχουῦμεν. Ἐνώπιόν τῶν οὗτος φαίνεται ἀγοραῖος· φαίνεται αὐθάδεια.

Οἱ ἀξιολογώτατοι τῶν Κοπτικῶν ναῶν εὑρίσκονται ἐν τῷ παλαιῷ Καΐρῳ, μητροπολιτικῷ οὕτως εἰπεῖν προαστείῳ, ὅπου ἡ πρώτη πόλις ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ κατακτητικοῦ στρατοῦ τῶν Ἀράβων. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσι ὄχι μόνον μοναστήρια· εἰς ἐν τούτων φθάνει τις διερχόμενος διὰ τῶν θαλάμων ἀκατανοήτου οἰκίας· ἐν ἄλλῳ εὑρίσκεται ἄνω τῆς κλίμακος ἐν βωμικῷ πύργῳ καὶ φθάνεις πρὸς εἰς μίαν θύραν. Ὅταν αὕτη ἀνοιχθῇ εὑρίσκεις ἐντὸς ἐκκλησίας ἧς ἡ γενικὴ πρόσοψις εἶνε τραχεῖα, καὶ αἱ πτέρυγες τῆς κοσμοῦνται μὲ κόνιν καὶ μὲ ἀράχνας ἐνίοτε. Καὶ ὅμως οἱ ναοὶ οὗτοι ἔχουν τοὺς θησαυροὺς τῶν ἐν αὐτοῖς πρωτεύουσι τὰ ὑψηλὰ τῶν χορῶν λογεῖα ἐκ ξύλου μελανοῦ, περιττῶς ἐξεργασμένα καὶ κοσμούμενα μὲ τεμάχια ἐλέφαντος κτρινίσαντος ἐκ τῆς πολυκαιρίας. Ὑπάρχουσι καὶ κοσμήματα ἀνάγλυφον. Τὰ σχέδια εἶνε σαρακεννικά, ἀλλὰ τὰ γεωμετρικὰ ταῦτα σχήματα διακόπτονται ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὑπὸ χριστιανικῶν ἐμβλημάτων καὶ Κοπτικῶν σταυρῶν. Μοναδικὸς εἶνε ὁ ῥυθμὸς τοῦ διακόσμου τούτου· οὐδεμία ἄλλη γλυπτικὴ ὁμοιάζει μὲ αὐτόν. Ἐὰν δὲν εἶνε ἀπολύτως περικαλλῆς, εἶνε τούλαχι-

στον ιδιόρρυθμος καὶ πλούσιος. Ὑπάρχουσι προσέτι διάγλυφοι θύραι παριστώσαι ὑποκείμενα ἐκ τῆς Γραφῆς, μαρμαρίνοι, ἄμβωνες, ἀλλόκοτα ὀρειχάλ-
λινα κηροπήγια, θυμιατήρια κεκοσμημένα μὲ κω-
δωνίσκους, ἀργυρόχρυσοι θήκαι Εὐαγγελίων, κεν-
τητὰ ἄμφια, ἀργυροὶ στέφανοι τοῦ γάμου, ὡς
στρουθοκαμήλων ἐν μεταλλίναις θήκαις, καὶ ἀρ-
χαῖαι βυζαντιναὶ ζωγραφίαι, συχνὰ παριστώσαι
τὸν Ἄγ. Γεώργιον, ὅστις εἶνε ὁ προστάτης Ἄγιος
τῶν Κοπτῶν.

Ὁ λαὸς τῶν Κοπτῶν ἀξιούσιν ὅτι εἶνε αὐτοὶ οἱ
ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, ὡς διακεκριμένοι
ἀπὸ τῆς κατακτητικῆς φυλῆς τῶν Ἀράβων, οἵτινες
ἐπέδραμον πάλαι τὴν χώραν. Εἶνε κωμικὴ ἰδέα,
ἀλλὰ διὰ νὰ πεισθῶμεν παρακαλοῦσιν ἡμᾶς νὰ πα-
ρατηρήσωμεν τὴν ἄκραν τῶν ὁμοιότητων μὲ τὰς μορ-
μίας. Πρωϊμώτατα ἐκχριστιανισθέντες, ἐμείναν πι-
στοὶ εἰς τὴν θρησκείαν τῶν ἐν μέσῳ τοῦ περικυ-
κλοῦντος αὐτοὺς μωαμεθανικοῦ πληθυσμοῦ. Ἄξιον
μνείας ὅμως εἶνε ὅτι ἐκηρύχθησαν αἰρετικοὶ ὑπὸ τῆς
ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου πρὸ τῆς ἀραβικῆς κατακτή-
σεως, διότι ἠρνήθησαν νὰ λατρεύωσι τὴν ἀνθρωπίνην
φύσιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν θεϊάν μόνον λατρεύοντες.
Εἶνε οἱ φύλακες τῶν χριστιανικῶν παραδόσεων τῆς
Αἰγύπτου. Ἐν τινι κρύπτῃ ὑποκάτωθεν ναοῦ τινος
δεικνύουσι δύο κόγχας. Ἡ μία ἦτο, λέγουσιν, ἡ
κοιτὶς ὅπου ἐκοιμᾶτο ὁ Ἰωσήφ, ἡ δέ, ὅπου ἐκοιμᾶτο
ἡ Παρθένος καὶ τὸ θεῖον βρέφος κατὰ τὴν εἰς Αἴ-
γυπτον φυγὴν. Οὐ μακρὰν τῆς Ἡλιοπόλεως ὑπάρχει
παμπάλαιον δένδρον, ὑφ' οὗ τοὺς κλώνας ἀνεπαύθη,
λέγουσιν, ἡ ἁγία Οἰκογένεια, ὅταν τὸ καῦμα τοῦ
ἡλίου δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ὁδοι-
πορίας.

Ὑπάρχουσι περὶ τὰς πεντακοσίας χιλιάδας Κο-
πτῶν ἐν Αἰγύπτῳ. Εἶνε βιβλιοφύλακες καὶ γραφεῖς·
εἶνε προσέτι χρυσοχόοι καὶ ποικιλταί. Ἡ ἀρχαία
γλῶσσά των ἐπέσεν εἰς ἀχρησίαν καὶ εἶνε σχεδὸν
νεκρά. Σήμερον λαλοῦσιν ἀραβιστί, ὡς καὶ τὸ λοι-
πὸν ἔθνος· ἀλλ' ἡ γλῶσσα ἀναζῇ ἐν τῇ ἐκκλησια-
στικῇ ἀκολουθίᾳ των, ἥς μέρος ἀπαγγέλλεται ἐν τῇ
ἀρχαίᾳ φωνῇ, καίτοι λέγεται ὅτι καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ
δὲν ἐννοοῦσι πάντοτε τί λέγουσι, ἐκ στήθους μόνον
μαθόντες τὸ κείμενον, ὥστε νὰ ἐπαναλαμβάνωσι τυ-
πικῶς τὰς λέξεις. Τινὲς δὲ τῶν Κοπτῶν ἐπροσηλυ-
τίσθησαν καὶ εἰς τὸν προτεσταντισμὸν ὑπὸ Ἀμερι-
κανῶν ἱεραποστόλων.

Δὲν εἶνε ὡς πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν ἐλκυστικὸς λαός.
Τὰ μοναστήρια καὶ οἱ ναοὶ των, ἐν Καίρῳ καὶ τοῖς
πéριξ τοῦλάχιστον, εἶνε τόσον κρύφια, ἀπρόσιτα καὶ
ἀπεριποίητα, ὥστε ὀλίγον ἐκτιμῶνται μόνον ἀπὸ
τοὺς περιηγητάς, δαπανῶντας πολὺ πλεόνα χρόνον
ἐν τοῖς τζαμίοις τοῦ Μωάμεθ. Ἀλλ' ὁ τε λαὸς καὶ
ἡ ἀρχαία γλῶσσα εἶνε πλήρῃ ἐνδιαιφέροντος ὑπὸ
ἐποψιν ἱστορικὴν. Ἀποτελοῦσι πεδῖον ἐρεῦνης, ὅπερ
θὰ δώσῃ ἡμέραν τινὰ θαυσιπλήρη πορίσματα. Ὀλίγον
κατωρθώθη, καὶ καλῶς κατωρθώθη· ἀλλὰ πολὺ
ἀκόμῃ μένει κρυπτόν. Ἀπόκειται εἰς τοὺς πολυμα-
θεῖς ἐρευνητάς νὰ τὸ κατορθώσωσι. Τότε θ' ἀνακα-
λυφθῶσι καὶ περὶ τοῦ λαοῦ τούτου πολλὰ καὶ σπου-
δῆς ἄξια.

Α. Π.

ΝΙΚΑΙΑ ΚΑΙ ΑΓΙΣ

Εἶχεν ἐκπνεύσει ἡ Νικαία· τὰ ὄμματα τὰ διαυγῆ,
Ὡς τόσα εἶχον ἄλλα κλείσει τὸ φέρετρον κ' ἡ
μαῦρον γῆν.

Καὶ ὁ μνηστὴρ τῆς κόρης Ἄγις, φωνὴν ἀφῆκε
γοερὰν,
Ὅτε τὴν εἶδεν εἰς τὸ μνήμα κ' ἐφυγεν, ἐφυγε
μακράν.

Κ' ἐπέρασαν ἡμέραι τόσαι, κ' ἐπέρασε πολὺς
καιρὸς,

Ὅταν ἐφάνη αἰθνιδίως καθὼς ὁ θάνατος ὠχρός...
— Ποῦ ἦσουν, εἶπα, νεανία; — Ὑπὸ τὴν γῆν, ὑπὸ
τὴν γῆν.

Καὶ στρέφων ἀλλαχοῦ τὸ βλέμμα ψυχρὰν ἐτήρησε
σιγὴν.

— Τὴν ἐνθυμεῖσαι τὴν Νικαίαν;... — Τὴν ἐνθυ-
μοῦμαι τὴν ζωὴν.

Ἀπὸ ἐκείνην ὅταν ἔζων ἐλάβανον ἐγὼ πνοήν...

— Κ' εἶσαι νεκρὸς τὴν ὥραν ταύτην; — Πλειότερον
παρὰ νεκρὸς.

Καὶ ἀνηγέρθη ψιθυρίζων περίλυπος· εἶναι καιρὸς!

— Καὶ ποῦ, τοῦ εἶπον, θὰ ὑπάγῃς; — Ποῦ; μοὶ ἀπὴν-
τησε· ἐκεῖ...

Εἰς τὴν Νικαίαν τοῦ ὁ Ἄγις... ἐδῶ πλησίον
κατοικεῖ.

Καὶ τὴν αὐγὴν, πρὸ τοῦ ἡλίου, εἰς τῆς Νικαίας
τὸν σταυρόν,

Ὁ Νεκροθάπτης τοῦ χωρίου ἐσκόπευεν ἓνα νεκρόν!

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Η ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΙΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Πρὸ τινος ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος τοῦ Πανε-
πιστημίου τῆς Ζυρίχης μετὰ μακρὰς συζητήσεως
καὶ διασκέψεως ἐδέχθη ὡς ὑφηγητὴν τοῦ ρωμαιοῦ,
ἀγγλικοῦ, ἀμερικανικοῦ, ἐν ἐνὶ λόγῳ τοῦ διεθνoῦς
δικαίου ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ τὴν κυρίαν Αἰ-
μιλίαν Κέμπιν. Ἡ γυνὴ αὕτη εἶνε ἡ πρώτη τοῦ
φύλου τῆς ἡ ἀναλαβοῦσα τὴν διδασκαλίαν τοῦ δι-
καίου ἐν Πανεπιστημίῳ, τὸ δὲ πρωτοφανὲς γεγονός
ἔστρεψε πάλιν τὴν προσοχὴν τῶν κοινωνιολογούντων
εἰς τὰς πρὸς χειραφέτησιν προσπάθειαις τῶν γυ-
ναικῶν. Πάντες γνωρίζομεν ὅτι αἱ προσπάθειαι
αὗται τείνουσι συντονώτατα εἰς χρησιμοποίησιν τῶν
πνευματικῶν δυνάμεων καὶ δεξιότητων τῆς γυναι-
κός, εἰς αὐτοτέλειαν καὶ ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τοῦ ἀν-
δρός καὶ εἰς ἰσοτιμίαν πρὸς αὐτόν. Ὀλίγοι ὅμως
εἶνε οἱ γνωρίζοντες πότε ἤρχισε κυρίως ἡ πρὸς χει-
ραφέτησιν τῶν γυναικῶν κίνησις καὶ ποῖα πεδία
κατέκτησεν ἄχρι τοῦδε.

Εἶνε ἀληθές ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρχαν γυ-
ναῖκες ἱατροί, ἐν πάσῃ δ' ἐποχῇ πεπαιδευμένα καὶ
δραστήρια γυναῖκες, αἵτινες διὰ τῶν ἰδίων δυνά-
μεων ἀνῆλθον εἰς περιωπὴν· ἀλλ' ὁ κυρίως ἄγων
πρὸς ἀπόκτησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναικός ἤρ-
χισεν ἐν Εὐρώπῃ τῷ 1865 μετὰ τῆς ἀδείας ἣν τὸ
πανεπιστήμιον τῆς Ζυρίχης παρέσχεν εἰς τὸ θῆλυ
φύλον πρὸς σπουδὴν ἐν αὐτῷ. Ἐν Ἀμερικῇ, τῇ
γενεθλίῳ χωρὶς τῶν πρὸς αὐτοτέλειαν προσπαθειῶν